

rözteti a viharos torlódással lezajló eseményeket. Ezeknek egy-egy pillanati szélsőségeiben leli meg a legszébb sorokat a heroinája lelkében végbemenő drámai felindulások megmutatására. Pl. midőn Claudia hitevesztetten kiáltja Pallas szobra felé:

Rideg istennő, benned nem hiszek!
Valaki felszántotta Júdeának
vajdúó földjét lángoló ekével...

E száguldó aktivitású második szakasz után a harmadik már csak lírai epilógusként hat. A költeménynek addig egyre emelkedő vonala itt tagadhatatlanul aláhanyatlik. Nyelvéleg talán éppen ez a rész a legszebb s pl. János evangélista lángoló szözeata („Miként a nap a tiszta búzaszemre éltető fényt szór...” stb.) az egész műnek egyik legtisztábban kicsendülő helye, mindazonáltal e harmadik felvonás az első kettő nyomában inkább csak elégikus költemények fűzére.

Nincs miért elhallgatnunk, hogy Környey Paula kifejezésbeli készsége, nyelvének egyéni ereje még nem tart lépést konstrukciós biztonságával és lélektani érzékével. Némely formai kezdetlegességei, a beszéltetésben helytel-közzel felöltő iskolásizú szölamok a felszínből ítélők számára talán valamelyest el is takarják a műnek mélyebben fekvő értékeit. Pedig ezek szerintünk igen is figyelemreméltók. Virtuozitással bizonyára gyakrabban találkozunk, mint azokkal a vonásokkal, melyek e költeményben éppúgy megmutatkoznak, mint szerzőjük színpadi alkotásaiban; ezek: gazdag lelkeség, nemes ízlés és nem mindennapi stílusérzék.

Rédey Tivadar.

A biológia magyar úttörői. Természettudósaink érdemeinek megörökítése és népszerűsítése körül elég sokat mulasztottunk. E mulasztást úgyekszik némileg jóvátenni a Méhes Gyulától és Karl Jánostól megindított 'Természethistoria' című sorozat első kötete (*A biológia magyar úttörői.*), mely a szerkesztőkön kívül még öt munkatárs (Gesztli L., Horváth K., Szilády Z., Varga S. és Zalányi B.) tollából huszonegy küzdelmes életpálya vonzó ismertetésével szolgálja az idetartozó érdeklődés elmélyítését.

Az arcképekkel és hasonmásokkal díszített, izléses kiállítású könyv elsősorban az ifjúság számára készült ugyan, de haszonnal forgathatják a nem céhbéli felnőttek is, kik ilyenformán rövid úton tájékozást nyernek szellemtörténetünk egyik — eredményekben sem szűkölködő — a laikusoktól kevésbé ismert területén. Az olvasmányként is kellemesen ható életrajzok sora Apáczaiéval kezdődik s Apáthy Istvánéval, a mikrotechnika kézikönyvének írójával végződik. Mindkettőjük földi útjának ismertetése abban a fájdalmas akkordban hangzik ki, melyet a közszokás e szavakkal örökített meg: „magyar végzet!”

Magyarnyelvű állattani irodalom nyomaival már a XVII. században találkoztunk (Miskolczi Gáspár: Egy jeles vadkert.). A hazai flóra kutatása körül a mult század elején elhunyt Kitaibel Pál tett legtöbbet; ő már egy magyar tudós társaság megalapításának a gondolatával is foglalkozott. A madártani irodalom terén először Petényi János szerzett halhatatlan érdemeket. Az állatgyűjtés kezdői nálunk Frivaldszky Imre és János; a magyar állattani irodalom történetírója pedig a jeles Hanák János, a komondorkutya első tudós leírója. Az egysejtűekkel foglalkozó tudomány kitűnő művelője id. Entz Géza; a virágtalan növények derék bűvára meg Hazslinszky Frigyes, akinek kedvéért egy svéd tudós magyarul is megtanult, hogy műveit eredetiben olvashassa. Xantus János a Sierra Nevada térképezője, kinek érdemeit az amerikaiak is megbecsülték. Nagy részben neki köszöni létét a budapesti állatkert. Viszont fűvészkertünk európai színvonala emelője Jurányi Lajos. A magyarországi palaeo-ethnologia alapvetője Herman Ottó, akinek a leíró természetrajz mesterszavainak megállapítása is sokat köszönhet. Hasonló jellemző és érdekes tájékoztatás szerezhető a könyvből Grossinger János, Diószegi Sámuel, Brassai Sámuel, Margó Tivadar, Borbás Vince, Simonkai Lajos, Paszlavszky József és Daday Jenő nevével kapcsolatban.

Nem itt a helye, hogy az anyagfeldolgozás pontosságát ellenőriz-

zük, hivatottabbak erre a szakfolyóiratok. Egy-két adat téves volta azonban nagyon is szembeütik. Ilyen például az a megjegyzés, mely szerint a Brassaitól kiadott *Fiatalság Barátja* (1851) volt az első magyar ifjúsági lap; a valóságban ugyanis a Szilágyi Ferencről 1843—44-ben (Kolozsvárt) szerkesztett *Gyermekbarát* tekinthető ennek. Másik tévedés, hogy id. Entz Géza ismerteti Darwinnak gondolatait először magyar nyelven s ő fordítja le híres munkáját *A fajok eredetét*. Ezt a művet Dapsy László tolmácsolta nyelvünkön s 1873-ban jelent meg a M. Természettudományi Társulat könyvkiadó vállalatában, abban a vállalatban, mely Dapsy buzgólkodása folytán keletkezett s amelynek tervét is ő dolgozta ki. Itt jelent aztán meg vagy tíz évvel később (1884.) Darwinnak *Az ember származása* c. munkája, melyet Entz Török Auréllal együtt fordított le s amelyhez a kiváló angol tudós életrajzát Margó Tivadar írta meg.

A könyv cikkei — egyik-másik tudós pálya kapcsán — a kortársak meg nem értését mint valami magyar különlegességet emlegetik. De vigyázunk kell, hogy e tekintetben se menjünk túlságba. Nem látszik egészen indokoltnak pl. e szemrehányás Borbás Vince életrajzában, mely szerint e tudóst „tanügyi hatásai nem vették észre. Nemcsak rendjelet nem kapott, de még igazgatói címet sem. Nem volt akadémikus. Az egyetemi katedrát csak aggastyán korában kapta meg. A munka nemesítő hatását ő sohase látta, mert a munka neki csak ellenségeket szerzett, kellemetlenségeket okozott”. Ezzel szemben máshonnan megállapítható, hogy Borbást az 1874—5. isk. évre szabadsággolták, s ez alatt külföldön botanikai tanulmányokat végzett; 1881-ben egyetemi magántanár, 1890-ben az Orsz. Közoktatási Tanács tagja lett. 1898-ban egyetemi rk. tanári címet kapott, a M. Tudományos Akadémia segélyezte hazai kutatásait; egyik munkáját a magyar orvosok és természetvizsgálók száz arannyal jutalmazták. Igaz, hogy nyilvános rendes egyetemi tanárnak csak 58 éves korában nevezték ki, de hogy ekkor Borbás már aggastyán volt, az bizonyára túlzás.

Baros Gyula.

Verseskönyvek. Bródy László 1921 óta most harmadikban bocsát közre verseskötetet (*Nap nap után*. Az Athenaeum kiadása.). Első könyvről Kosztolányi Dezső írt rendkívül finom bírálatot. Ebben megállapította, hogy Bródyra felfogásban a kabaré regényessége, kifejezésben pedig a kabaré formanyelve hatott elhatározóan s bizonyos tekintetben végzetesen. Egyúttal kevés szóban pompás jellemzését nyújtotta ez egész iránynak, mit már akkor végérvényesen levitézlettnek és természetlennek jellemzett. Valóban, huszadik századi líránk fejlődésrajzában multhatatlanul figyelmet kell szentelni ennek az erősen színpadias rekvizitumok közt újjáéledt „helyzetdal“-nak, mely mintegy az impresszionista-szimbolista irány mellékhatásaként keletkezett, annak belső és formai felfedezéseit és vívmányait bőségesen kihasználva, de egyúttal meg is támadva, mint-hogy a közönségnek a lelki élmények iránt felbredt fogékonyságát színes ötletek számára sajátította ki. Jó egy évtizedig virult ez az ág, s körülbelül a háborús „chanson“-ok ellenszenves csináltságaiban jutott először a csőd nyilvánvaló állapotába.

Bródy László első könyve (*Bohóc*) a műfaj kései termékeinek egyike volt. Nagyjában olyan benyomást tett, hogy ez a költő sokszor értékes (bizonyos mélységet sem nélkülöző) érzésanyagot magára erőszakolt játékos (olykor éppen léha) formákba kényszerít bele, mintegy szándékosan elkabarésít. Szép Ernő nyafka lírájának erős hatása alá került, anélkül, hogy elérte volna ennek tagadhatatlan hangulati erejét és tisztaságát. Több volt benne az erő, de sokkal kevesebb a stílusérzék. Szép Ernő igen diszkrét foglalatban tud forgalomba hozni egyegy üvegyöngyöt; Bródy sokszor különb költői leleményét is vásári portékává silányította a mértéktelen agyondíszítéssel (rikító hasonlatok halmozásával). Érezhetően őszinte ifjonti pesszimizmusát a morbidezzás képek és szólások olyan szenvelgő sokaságával körítette, hogy annak hatóerejét e fokozott hatásra szánt eszközökkel nem egyszer végkép megbénította. Formai nagy változatossága is ugyanez